

Het kolonisatieproject van de CAFE in Paraguay

The C.A.F.E. Colonization Project in Paraguay
Summary see p. 1044

A. LUYTJES

*Directeur Afd. Tropische
Produkten van het Koninklijk
Instituut voor de Tropen*

INLEIDING

Gedurende een kort bezoek aan de staat São Paulo werd door de autoriteiten meermalen mijn aandacht gevraagd voor de zich aldaar vòordoende kolonisatiemogelijkheden en wel in het bijzonder voor die van Nederlandse landbouwers. Deze Nederlandse boeren zouden in kolonieverband een voorbeeld kunnen vormen voor de landbouwbedrijven in de streek van vestiging en aldus tot groot nut kunnen strekken voor de landbouwontwikkeling in de gehele streek.

Als typisch voorbeeld van particuliere kolonisatie-activiteit werd het bedrijf genoemd van de *Compañía Americana de Fomento Económico* (Amerikaanse Maatschappij voor Economische Ontwikkeling), gevestigd te São Paulo (kortweg CAFE) met een grote oppervlakte terreinen in het noordoosten van Paraguay. Door de in Nederland levende gedachten over de oprichting van een Nederlandse kolonisatiemaatschappij, die het voorbereidende werk zou moeten verrichten voor de vestiging van Nederlandse emigrantengroepen, had de CAFE mijn bijzondere belangstelling. De hierna te noemen recente rapporten geven een interessant beeld van de werkzaamheden dezer jonge kolonisatiemaatschappij:

- 1 een verslag van PROF. DR. P. VAGELER, bodemkundig adviseur van de *Sociedade Rural Brasileira* te São Paulo en belast met het uitbrengen van bodemkundige adviezen over de kolonisatieterreinen van de CAFE;
- 2 een rapport van het liaison-office van de ICEM (Intergovernmental Committee for European Migration) te Asunción, van april 1956;
- 3 een reisrapport van de consul-generaal der Nederlanden te São Paulo, de heer J. L. VOÛTE, naar aanleiding van een bezoek aan genoemde kolonisatieterreinen in augustus 1956.

LIGGING DER TERREINEN

Tegen de noordoostgrens van Paraguay ligt het stadje Pedro Juan Caballero. Aan de andere zijde der grens in de Braziliaanse staat Mato Grosso bevindt zich het stadje Ponta Porã. Tussen beide vestigingen bestaat een vrij grensverkeer, waardoor ze ineen zijn gegroeid; ze hebben tezamen een inwonertal van iets minder dan 20 000 zielen (vide bijgevoegd kaartje).

SITUATIEKAARTJE VAN PEDRO JUAN CABALLERO (PARAGUAY).

Dit tweeling-stadje is in Paraguay langs een ten dele verharde weg van ± 250 km verbonden met Concepción, vanwaar over de Paraguay-rivier verbinding wordt verkregen met de Paraguayse hoofdstad Asunción. Afhankelijk van de toestand van de weg duurt het vervoer per truck naar Concepción 10 uur tot 2 dagen (kosten 2 guarani¹ per kg, de verdere kosten langs de Rio Paraguay naar Asunción zijn $\frac{1}{4}$ – $1\frac{1}{2}$ guarani per kg).

De afstand langs de weg van Ponta Porã naar São Paulo bedraagt ± 1000 km, waarvan 600 km in goede conditie. 3 $\times$ per week is er een truck-verbinding (tijdsduur 6 dagen, kosten 6 Cr. per kg). Naar het noordoosten is Ponta Porã met een ten dele verharde weg van 300 km verbonden met de Braziliaanse stad Campo Grande (tijdsduur per truck 7 à 8 uur, kosten 2 Cr. per kg).

Per rail bestaat er een verbinding van Ponta Porã via Campo Grande naar São Paulo (afstand ± 1000 km; passagierstreinen 3 dagen en 2 nachten; expresse-vracht 5–7 dagen, 4 Cr. per kg; gewone vracht 2–7 weken).

Er bestaat een vrijwel dagelijkse luchtverbinding tussen Pedro Juan Caballero en Asunción (1½ uur, kosten 5 guarani per kg) en tussen Ponta Porã en São Paulo (± 5 uur, 19 Cr. per kg).

¹ Bij de huidige koersen is ongeveer 1 US \$ = Cr. 75 = Guarani 110.

FIG. 1 HET BEGIN VAN EEN ONTGINNING. De grond is schoongemaakt. De plantgaten (couvées), tegen wind en vorst met stukken hout afgedekt, zijn duidelijk zichtbaar. In ieder plantgat bevinden zich 4 koffieplanten.

10 km ten westen van Pedro Juan Caballero heeft de CAFE een bezit aan terreinen, groot 235 000 ha, dat zij door middel van verkoop, eventueel gecombineerd met ontginning, middels kolonisatie produktief tracht te maken. De hoogteligging is 600–700 m boven zee. Het terrein is ten dele vlak, ten dele oplopend. De geologische basisformatie is zandsteen, die op de hogere terreingedeelten overdekt is met basisch eruptief gesteente. Dit hogere gedeelte is begroeid met oerwoud, naar beneden overgaande in steppebos en steppegrasland.

De gronden bestaan in deze hogere gedeelten uit terra roxa, die uitmunten door een goede fysische structuur en goede vruchtbaarheid, o.a. zeer geschikt voor de koffiecultuur. Geleidelijk gaan deze gronden naar beneden over in gemengde en later zuivere rode zandgronden, terwijl de laagste gedeelten uit alluviale afzettingen bestaan, geschikt voor tuinbouw. De zandige rode gronden zouden zich voor veeteelt lenen.

De gemiddelde regenval wordt opgegeven als 1600 mm per jaar met een drogere periode in de „winter”-maanden juni–augustus. De gemiddelde temperatuur in januari is 23° C, in juli 15° C met een gemiddeld maximum en minimum van resp. 29° en 9° C. Als absolute minima worden in Ponta Porã vrijwel elk jaar temperaturen gemeten van 0° tot zelfs –4° C. Deze vorst, waarvan het gevaar – vooral voor de koffie-aanplant – niet moet worden onderschat, duurt dan echter meestal slechts een beperkt aantal uren. Er dient

FIG. 2 KAMPMENT, OPGETROKKEN UIT HOUTEN KOLONISTENWONINGEN. Links op de achtergrond de winkel, op de voorgrond 3 paraquaios.

FIG. 3 OORSPRONKELIJK UIT BAMBOE OP-
GETROKKEN KOLONISTENHUIZEN.
Deze huizen worden door hou-
ten huizen vervangen.

in de landbouw (koffie, suiker) zeker rekening mede te worden gehouden, b.v. door afscherming der aan de koude zuidelijke winden blootgestelde terreinen.

De vraag dringt zich op waarom de CAFE haar oog heeft doen vallen op terreinen van een zo afgelegen ligging als die bij Pedro Juan Caballero. Ter verklaring hiervan is het nodig iets meer te vertellen van deze maatschappij zelf.

DE COMPANHÍA AMERICANA DE FOMENTO ECONÓMICO (CAFE)

De Compañía Americana de Fomento Económico (CAFE) is een particuliere maatschappij op aandelen. Het kapitaal bestaat uit 200 000 aandelen, uitgegeven tegen een prijs van 300 Cr. per stuk en in hoofdzaak geplaatst in Texas, New York en São Paulo. De directie is gevestigd te São Paulo onder de energieke en bekwame leiding van de heer CLARENCE E. JOHNSON, afkomstig uit Texas, waar hij een uitgestrekt katoenbedrijf beheerde.

Het primaire doel van de maatschappij is de verkoop van de in 1952 van een Paraguaysse eigenaar bij Pedro Juan Caballero overgenomen 235 000 ha gronden. Mede op grond van onderhandelingen van de heer JOHNSON met de Paraguaysse Regering, die grote interesse koestert voor het tot ontwikkeling brengen van deze afgelegen landstreken, kwam op 31 maart 1954 een wet tot stand, waarbij bepaald werd, dat aan iedere eigenaar van 20 000 of meer cova's² koffie de volgende faciliteiten worden verleend:

- 1 bij uitvoer van koffie behoeft slechts 50 % van de verkoopwaarde cif New York bij de Centrale Bank van Paraguay te worden ingeleverd tegen inwisseling van guarani, de andere 50 % blijft in vrije valuta ter beschikking van de ondernemer³,
- 2 alle invoer van voor de onderneming benodigde utensiliën (ruim geïnterpreteerd tot radio's en ijskasten toe) mogen vrij van invoerrechten worden ingevoerd.

² Een „cova” is een koffiestruik, ontstaan uit vier in één plantgat geplante koffiëplantjes.

³ Dit in tegenstelling met b.v. Brazilië, waar het volle bedrag aan buitenlandse deviezen bij de Staatsbank moet worden ingeleverd tegen inruil van cruzeiros.

Aangezien bij verdrag de Braziliaanse haven Santos vrijhaven is voor het goederenverkeer van daar naar noordoost Paraguay, gelden genoemde faciliteiten eveneens voor goederen, die via Santos worden aangevoerd.

Deze regelingen verzachten in vrij sterke mate het isolement van het kolonisatiegebied. De vooruitzichten in de naaste toekomst worden bovendien verhelderd door de verbetering van de wegverbinding Pedro Juan Caballero—Concepción, die in 1956 geheel verhard en in 1957 tot een moderne weg afgewerkt zal zijn, en door de plannen tot aanleg van een nieuwe spoorlijn van São Paulo naar Ponta Porã, die deze afstand per rail tot 750 km zal terugbrengen en waarschijnlijk zal worden doorgetrokken tot Asunción. Het spreekt vanzelf, dat de aan- en afvoerkosten door deze verbeteringen aanmerkelijk verlicht zullen worden.

De verkoop der gronden heeft een merkwaardig verloop. De kopers zijn overwegend personen, die in Amerika of de Braziliaanse grote steden hun woonplaatsen hebben. Zo zou 95 % van de nieuwe „absentee”-grondeigenaren hun percelen zelfs niet bezocht hebben. De verkoop geschiedt in percelen van minstens 50 ha. Er is echter geen maximum gesteld, zodat ook grondstukken tot een grootte van 30 000 ha zijn verkocht.

De verkoop wordt gestimuleerd doordat de CAFE op zich heeft genomen, op verzoek van de nieuwe grondeigenaren de percelen in ontginning te brengen. Zij trekt hiertoe Paraguayse, Braziliaanse en recentelijk ook Japanse arbeidskrachten aan. De eerste ontginning wordt door de CAFE verzorgd; daarbij wordt aan de contractant-kolonisten, die op 4-jarig contract worden aangenomen, voor eigen behoefte 2 ha grond met huis en watervoorziening ter beschikking gesteld met de verplichting om het te ontginnen perceel met koffie te beplanten, waarvoor hen de bibit wordt verstrekt (Caturra-variëteit). Voor het onderhoud van de koffieplantjes wordt hen 2 guarani per „cova” per jaar uitbetaald. Zij hebben het recht om tot het derde jaar tussen de koffie voedselgewassen te telen (mais, bonen, rijst e.a.), een en ander voor eigen consumptie en ten verkoop aan derden, bij voorkeur binnen de kolonie. Van de koffie-oogst in het derde en vierde jaar ontvangen zij een bonus van 25 % van de bruto dollar-opbrengst, zulks ten einde te verzekeren, dat de kolonist, in de vier jaar dat de aanplant aan zijn zorgen is toevertrouwd, zijn werk nauwgezet verricht.

FIG. 4 EERSTE ROGGE-OOGST
DOOR DE CONTRACT-
KOLONISTEN.

Nadat de kolonist zijn 4-jarig contract heeft beëindigd, kan hij vertrekken, dan wel desgewenst zijn contract vernieuwen of een eigen stuk grond kopen tegen betaling van 30 % van de koopsom bij het aangaan van de koop en een verdere afbetaling binnen een termijn van 10 jaren.

De prijs, waarvoor de gronden verkocht worden, is afhankelijk van de kwaliteit. Goede koffiegronden worden verkocht voor 3000 Cr. per ha. Voor 4-jarige koffie wordt 20 Cr. per cova in rekening gebracht, d.i. bij 1000 cova per ha 20 000 Cr., in totaal dus gem. 23 000 Cr. = US \$ 300 per ha. De CAFE is bereid ook na de beëindiging der 4-jarige ontginningsperiode de verdere exploitatie van de aanplant op zich te nemen tegen een vergoeding van 30 % van de winst.

Mede dank zij de energieke en efficiënte leiding van het stafpersoneel is deze kolonisatie tot nu toe een groot succes gebleken. In de 2½ jaar, sinds de CAFE haar werkzaamheden aanving, is een oppervlakte van ± 25 000 ha opengelegd, is op de kolonisatieterreinen 50 km weg aangelegd en zijn 2½ miljoen cova's koffie geplant (fig. 1). Buitendien zijn door de CAFE in die tijd 300 houten woningen gebouwd (zitkamer, keuken, slaapkamers) (fig. 2) en wordt thans per dag (onder leiding van een Nederlander) één oorspronkelijke kolonisten-bamboewoning (fig. 3) door een houten woning vervangen; er zijn zeven kampementen gebouwd, elk voorzien van een door de CAFE geëxploiteerde winkel, waar de kolonisten hun inkopen kunnen doen en waar ook bepaalde landbouwprodukten kunnen worden afgeleverd. Buitendien zijn aanwezig, hetzij in eigen CAFE-beheer, of met steun van kredieten van de CAFE in particulier bezit, drie zagerijen, een steen- en pannenfabriek, twee scholen en een polikliniek, terwijl plannen bestaan voor de oprichting van een aantal nieuwe kleinere industrieën. De arbeidssterkte in dienst van de CAFE bedraagt momenteel 1700 personen ⁴.

Gezien de grote afstanden, waarlangs de levensmiddelen moeten worden vervoerd, is er binnen de kolonie onder leiding van de CAFE een ernstig streven naar een zo groot mogelijke mate van zelfvoorziening. Voor graan, mais, rijst, bonen heeft men thans reeds een zelfvoorziening bereikt en zelfs is men in staat aan de omgeving te leveren. De groente- en fruitteelt, hoewel voorschands nog onvoldoende, is groeiende door de bedrijven van enige Japanse en Chinese kolonisten. Op een proefboerderij worden nieuwe gewassen (o.a. oliezaden) beproefd en vermeerderd voor levering van zaad aan de kolonisten. Enige landbouwvoorlichtingsambtenaren van de STICA (branche van de US International Cooperation Administration) zorgen voor landbouwkundige adviezen. Een ernstig tekort bestaat echter nog aan vlees en zuivelprodukten.

⁴ De heer VOÛTE illustreert dit beeld als volgt:

„Het beeld, dat het CAFE-bedrijf de toeschouwer biedt, doet zeer sterk denken aan de „grote HVA-ontginningen tegen de zuidelijke hellingen van de Kerintji in het Padangse. „Echter, en dit is met het oog op de toekomst voor de CAFE wellicht een der meest belangrijke winstpunten, hetgeen de HVA destijds tot stand bracht dankzij een onuitputtelijk „reservoir van Javaanse arbeidskrachten, is bewezen op de CAFE-terreinen even goed en „wellicht zelfs sneller te gaan, doordat bij het openleggen van het oerwoud en de ontginning, Amerikaans organisatietalent en Amerikaanse werkmethoden (een overvloed van jeeps, „tractors en bulldozers) worden toegepast, een en ander nauw gekoppeld aan particulier „initiatief.”

FIG. 5 EERSTE ROGGE-OOGST MET BEHULP VAN EEN DOOR DE CAFE BESCHIKBAAR GESTELDE MAAIDORSER.

De CAFE is bereid om belangrijke faciliteiten te verlenen, teneinde in deze tekorten op redelijke termijn te kunnen voorzien en heeft hierbij bij voorkeur het oog op de vestiging van enige Nederlandse veebedrijven. Hiervoor zou 300 ha centraal gelegen goede grond beschikbaar zijn, waarvan reeds 50 ha in weide is omgezet en omrasterd. De Compañía zou voor deze gronden een redelijke prijs benevens de normale vergoeding voor ontginningskosten moeten vragen, maar zij zou bereid zijn hiervoor zeer gemakkelijke kredietvoorwaarden te stellen, terwijl ook bedrijfskredieten op gunstige voorwaarden zouden kunnen worden verkregen. Op een gegarandeerde afzet van slachtvee en zuivelprodukten tegen de heersende lokale prijzen zou kunnen worden gerekend.

Dit laatste voorstel stelt nog eens weer in het licht, dat de CAFE haar belangstelling niet beperkt tot de verkoop en het ter stimulering hiervan in exploitatie brengen van gronden, doch, ofschoon overigens streng zakelijk ingesteld, ook een open oog heeft voor de sociale behoeften van de kolonisatie en bereid is hiervoor ook financiële offers te brengen.

Merkwaardig is, dat de eigenlijke landbouwkolonisatie zich voorlopig vrijwel geheel afspeelt in de vorm van tijdelijke contractuële nederzettingen van contract-kolonisten ten behoeve van de ontginning en de exploitatie van door absenteïsten van de CAFE gekochte gronden. Hierop zijn echter uitzonderingen, zoals het geval zou zijn met eventuele Nederlandse veebedrijven.

SUMMARY : THE C.A.F.E. COLONIZATION PROJECT IN PARAGUAY

The township of Pedra Juan Caballero lies on the N.E. frontier of Paraguay and forms a single entity with the adjacent township of Ponta Porã in Brazil ; frontier traffic is free. The colonization area of the Compañía Americana de Fomento Económico (C.A.F.E.) embracing 235,000 ha is located 10 km west of Pedro Juan Caballero. The sharer in this company are held by private American-Brazilian interests. The area is being exploited by the sale of plots 50 or more ha in size. Practically all the buyers are absentees. The C.A.F.E. is prepared to clear the land for the benefit of owners, the land subsequently being leased to colonists on a four-year contract. The latter are permitted to cultivate food crops, on the understanding, however, that coffee is planted simultaneously and tended ; colonists may then conclude another land-clearance contract in respect of a new plot or participate in the further exploitation of the coffee plantations. There is also a third possibility, viz. the establishment of a privately owned undertaking, for which special facilities are granted by the C.A.F.E. Proceeding in this way approximately 25,000 ha have been opened up in 2½ years.

The C.A.F.E. also grants social assistance to colonists, e.g. road construction, the building of houses and schools, aid in establishing small-scale industries, agricultural extension work, etc. It is endeavouring to make the colony self-sufficient, in connection with which it is prepared to grant a number of special facilities for the establishment of a few Dutch dairy farms to assure the production of milk, meat and other dairy produce.